

האם האשה היא שווה-ערך לאיש?

התורה מבחינה בין לידת זכר לlidת נקבה (ויקרא יב, ב-ה). אשה היולדת זכר היא טמאה לבולה משך שבעה ימים, ואחר כך היא טהורה משך שלושים ושלושה ימים (ואפילו אם תראה מראה אסור). אבל היולדת נקבה היא טמאה לבולה זמן כפול, משך שבועיים, ואחר כך היא טהורה ששים וששה ימים. לכארה יש כאן אפליה, לידת נקבה גורמת טומאה לתקופה כפולה! אבל בל בהירה נמהרים לשפטו. לידת נקבה גם גורמת לה טהרה תקופה כפולה מאשר לידת הזכר. משמע כי לידת בת היא עדיפה! וכי צ נכריע כאן לידת מי חשוב יותר? יש להבהיר כי בזמןנו גזרו חז"ל טומאה על כל מראה טמא שתראה, אפילו תוך שלושים ושלשה או ששים וששה "ימי טהרה" הנ"ל).

אפשר שנפענה סוד פסוקים אלו על ידי דברי גאון הזוהר, רבי שמעון בר יוחאי. תלמידיו שאלו אותו "מפני מה אמרה תורה 'נדזה לשבעה' [ימים] ? וענה: מפני שריגיל בה וקץ בה, אמרה תורה תהא טמאה שבעה ימים כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסה לחופה" (נדזה לא ע"ב). לפי הגיונו של רש"י, יצא לנו שהיולדת נקבה זוכה למנה כפולה של אהבה מבعلתה. כי אחרי שבעל כורחו הוצרך הבעל להתרחק מਆתו זמן ארוך, משך שבועיים, ודאי כי חיבתו לה היא כפולה מחייבת האיש الآخر שאשתו ילדה זכר. והרי יש כאן גם מתן פרט אליה על אותן הימים שבסלה ריחוק וטומאה. ושם לשם כך האריכה התורהימי טומאתה כדי להביא לאהבה נלהבת [ורמז יש כאן גם על מצבו של עם ישראל שמרחיקם על ידי כל האומות, כאילו טמאים היו. וככל שיירך זמן נידויינו, כך תרבה השמחה והכבוד שנתקבל כאשר יחזרו בתשובה ויתהו על מעשיהם הקודמים ויחסם העוין. "שמחנו כימות עיניתנו, שננות ראיינו רעה" (טהילים צ', ט"ז)].

ובעצם, גם אצל לידת זכר הייתה ראות האם היולדת לזכות ליחס כזה מבعلת, להאריך ימי טומאתה מולו משך כשבועיים כדי להרבות גם לה השגת אהבתו! ולמה יש שינוי? עונה גם על כך רש"י לשאלת תלמידיו (שם) " מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה [ימים]? ועונה: "שלא יהיו כולם שמחים, ובאיו אמו עצבים". מפרש רש"י: "שלא יהיו הכל שמחים, שאוכלים ושותים בסעודה [של ברית מילה], ובאיו ואמו עצבים" (מפני טומאת האשפה). אפשר להסביר דבריו שאמנם יש הכרח שהAMILA תתקיים ביום השmini, שהוא המספר מעל לטבע (כדברי מהר"ל, וכן כתב ר' שמשון רפאל הירש). אבל כדי לא לחද עוגמת נפשם של האב והאם על ריחוקם זה מזה, התורה התיירה קירוב האשפה מיד בגמר השבועה. כי ודאי תחשות הצער היא גדולה יותר מחמת הבחנת הניגוד וההשוואה, כשהרואים אחרים סביבם העולדים ושמחים.

כלומר אפשר כי גם אצל לידת זכר היו צרכים ימי טומאת היולדת להיות שבועיים, אבל כדי למנוע צער עצום, קירבה התורה מעשה טהרתה ליום מילת הולך [כibold] זה רק אחד משבעים פנים לתורה, ויש למצותה ה' טעמיים נוספים הנשגבים יותר מדברי רשבי בגמרא, יותר ממה שהצענו כאן].

כמה אנשים סבורים שיש סטיימה בלידת בת ולא בן, אבל טועים הם. בכמה מקומות מצאנו כי חז"ל שבחו את הנשים יותר מהגברים. הנה בחטא העגל הנשים לא השתתפו, מה שאין כן הגברים (פרק דר' אליעזר, פרק מ"ח). וכן בחטא המרגלים הגברים הוכו פחד מהאויב וסירבו לעלות ארץ, לא כן הנשים שהיו מאמינות בדבר ה'. וכך בימי הדור ההוא כתוב "ובאה לא היה איש" (במדבר כ"ו, ס"ד) ומפרש רשי": "על הנשים לא נזרה גזירות המרגלים, לפי שהן היו מחובבות את הארץ". ואמרו בספרי (פנחס, פסקא קל"ג) "ר' נתן אומר יפה כח הנשים מכח האנשים. אנשים אומרים 'ניתנה ראש ונשובה מצרימה' (במדבר יד) ונשים אומרות 'תנו לנו אחווה בתוך אחינו אבינו'. עד כאן לשונו.

גם זכות הנשים היא שהועילה להצלינו ממצרים. "בשכר נשים צדקניות שהיה באותו הדור נגלו ישראל מצרים" (סוטה יא). וזה פלא שהרי היו באותו הדור משה ואחרון הצדיקים, נחשון בן עמניך ועוד, ולא בזכותם נגלוינו. וכן ניצלנו מסיסרא על ידי אשה צדקנית בשם יעל. ניצלנו מהמן ומרעיו על ידי אסתר המלכה. ניצלנו מהוליפרנס, צורר היהודים בימי החשמונאים, על ידי יהודית בת כהן הגדול, ועוד רשימה ארוכה של נשים דוגנות.

ומצאנו אצל חז"ל (בבא מציעא נט) הדרכה קבועה של adam לשמעו בעצת אשתו (אלא אם כן הדבר נוגע לענייני תורה וממצוות). ומפורש אמר רב חסדא שאצלו עדיף שתלד אשתו בנות, ולא בנים (בבא בתרא קמא). ומפרש שם גליון מהר"י עמדין שבנותיו היו חכמת ופקחות.

יש חקירה עתיקה, מפני מה נצטו הנשים בפחות מצוות מאשר הגברים? עונה על כך רבינו שמושון רפאל הירש שהמצוות הוטלו עליו לתקן את מדותינו הרעות, כמו שאמרו חז"ל "מפני מה ניתנה תורה לישראל? מפני שהם עיזים" (ביצה כה ע"ב). כלומר לרך את טבענו, לעדן את אופינו. ממשיק הרב: "התורה לא חיבבה את הנשים במצוות אלה, מפני שאין הן זוקות להן. וכוכ' התורה מניחה שיש לאשה דבקות יתרה ונאמנות של התלהבות ליהודה. [לעומתן] האיש טעון זירוז חזור ונשנה לנאמנות בקיום יי"udo, יש צורך לחזור ולהזהיר אותו מפני כל ריפוי במילוי תפקידו" (bijor ul vikra כ"ג, מ"ג, עמ' תל"ג). וכן כתוב לעניין זהירות נגד התאותות: "האשה היא צנואה מעצם טבעה הפנימי, והרי היא זוקה פחות לאותה זהירות" (ויקרא י"ט, כ"ז, עמ' של"ד).

משמעותן מואוד שגם הרב אברהם קוק מסביר בכיוון זה. כך מבאר ברכבת הנשים בכל בוקר "שעוני כרצונו": "עם כל היתרונו של האיש הפועל והרושם השפיעתו [באופן אקטיבי] בחים ובעולם, הנה יש לעומת זאת גם כן יתרונו לאשה הנפעלת וכו' מה��וכנה הישראלית [שיש בה] ישר ומכoon לרצונו העליון [של ה'] הפשטוט והישר. ועל כן מברכת האשה בהודאה על חלקה הטוב 'שעוני כרצונו' (סידור עלות ראה, עם' ע"איע"ב).

ושני הרבנים לא ציינו שמהר"ל הקדים אותם באותו הרעיון של שבח האשה שיש בה מידות ישרות וטובות יותר ממה שמצוין אצל האיש, ולכןו שצורך לתיקון על ידי عمل התורה וטורה המצוות. על השאלה מדוע במתן תורה הקדים ה' את כבוד הנשים לפני האנשים, ואמר "כה תאמיר לבית יעקב [הנשים] ותגיד לבני ישראל"? כתוב מהר"ל: "אדרכה, שכר הנשים הרבה מאד יותר משל אנשים, ולכן מקדים הנשים תחיליה, כדאיתא בברכות (יז). גדרול הבטהה שהבטיחה ה' לנשים יותר מן האנשים, וכו'. כי האיש במאה שהוא גבר איננו בעל شأنו והשקט, מצד התגברותו והתפעלו. לכן אינם מוכנים [בטבע] לעולם הבא שהוא מנוחה עצמו, אבל הנשים ראויות ומוכנות לכך מצד עצמן וכו' ובמעט סיווע שמשייעות [לימוד הבעל] תורה, שכון גדול מאד" (דורש על התורה, מצורף בסוף "באר הגולה", עמ' כ"ז-כ"ח). כלומר יש לאשה תוכנה טובה של גמישות ואדיבות.

אבל בכל זאת אין להכחיש שיש מאמרי חז"ל אחרים המשבחים את האיש יותר מן האשה? (כמו מנחות מג':) מודיע הנהיגו צמצומים, הרחקות ומגבלות? אלא האשה חוננה בבחן ויפוי אצילי. חז"ל מנעו אותה מלעלות בין שבעה הקרים לתורה (בכל שבת) מחמת כבוד הציבור. אין זה מהראוי שהיא תעמוד בפני כל הגרבים, כל הגברים יביטו בה עת שהיא מוציאה אותם ידי חובתם. מניעה זו היא מפני בעיות הגברים, ולא משום עצם פחיתות האשה. כן התורה מנעה את האשה מלהופיע בבית דין כדי למסור עדות. לא חיללה מפני שאינה נאמנת בהגדתה, כי אישור זה חל גם על מרימים הנביאה ושרה אמנו ואין פקופוק בנאמנותן. אלא "כל כבודה בת מלך פנימה". חינוך התורה הוא שלא יהיה לה עסק בסכסוכי ממון של עולם השוק, תחרותות ותיגר שיש בין הגברים. כמו כן התורה מלמדת שאין לאשה להתייפות בפני גברים זרים. וכך הטילה עליה דיני כסוי ראש וכו'. "לא נתנו תכשיטין לאשה אלא שתהאה מתתקשתת בהן בתוך ביתה" (תנחותמא, ויישח פסקא ה'). אין זה פגם בה, אלא נסיוון להציג אחרים ממכלול. זה היא דוגא קומפלימנט לאשה שהיא נאה וחיננית.

וכיצד נפתרת את הדילמה שהצבנו בכוורתה: מי מעולה ממי, האיש או האשה? המענה על כך אינו חד משמעי. פתרון הדבר הוא שיש תפkid שונה לכל מין ומין. יש תחומיים בהם האשה עדיפה, ויש תחומיים שהאיש עדיף. אין עלינוות מוחלטת, אלא כל עניין נידון לגופו. כאשר נשווה מעמדו של רופא מנתה מול מהנדס מומחה,

מי מעולה מי? שאלת זו אינה שאלה. זה במקצוע שלו וזה במקצועו שלו. כך האשה מעולה יותר מהאיש שיש בה כוח הרגין והlidah, והאיש מעולה יותר לכוח לוחמה באויב, לעמל מלאכה פיזית וכדומה. אין מענה פשוט כי אין להשוות בין שני הנידונים. אותן נשים הטוענות בלהט על יתרונות האשה, מעליות עין ממה שבכל זאת יש היבטים אחרים בהם האיש מעולה יותר.

כך מבאר הנצ"ב ("העמק דבר", בראשית כ"ג, א'). הנה מצאנו ששרה אמונה הייתה עדיפה מאברהם אבינו. אברהם שהיה עסוק בצריכי הרבים והדריכתם לא שורתה עליו רוח הקודש כל כך, ודוקא אשתו זכתה לזה מחמת צניעותה באוהל. חז"ל עצם ציינו זאת (בראשית רבba מ"א, ב'). כאשר שרה הייתה בשבי אצל פרעה, טעונה לפני ה' "אברהם יצא בהבטחה, ואני באמונה" [בלבד]. מפרש הנצ"ב כי ה' כבר דבר לאברהם מראש "ואברך". אבל שרה עצמה לא שמעה שום הבטחה כזאת אלא סמוכה על רחמי ה' בבטחון גמור. מפרש שם מהר"ז (פירוש הנדפס בגלילון המדרש): "ואם היה אברהם ג"כ בתוך הצרה הייתה שרה בוטחת ומאמינה על הבטחת ה' לאברהם והיתה גם היא נצלה ע"י הבטחתו. לא כן עתה שאברהם חוץ לצרה וכו'."

וגדול שכר המאמין משכר [של זה] המובטח".

מסכם הנצ"ב: "ולכן לא נתעכבה כל ימיה והיתה שקוועה ברוח הקודש". הרי שהאשה הייתה גדולה יותר מבעלה.

ובכן למדנו מפרשנת "תזריע" שאין חד צדדיות. אמנם מצד אחד היולדת נקבה טמאה יותר מהיולדת זכר, אבל גם תקופת טהרתה היא כפולה מזו של היולדת זכר. זאת אומרת יש פנים לכאן ויש פנים לכאן. יש להיות מאוזן ולא להיחפז למסקנות חד צדדיות.